

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

**ФОРМУВАННЯ МЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ВИХОВАТЕЛЯ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Кваліфікаційна робота (проєкт)

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: студентка 2 курсу 241М групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Спеціалізація: логопедія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Дем`яненко Дарія
Керівник к.пед.н., доцентка Борисенко Н.М.
Рецензент Компаній Наталія Анатоліївна,
директорка Херсонського закладу дошкільної
освіти № 85

Івано-Франківськ, 2023

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень	3
Вступ	4
Розділ 1. Теоретичні основи формування медійної грамотності в освітньому процесі вищої школи	8
1.1. Медійна грамотність особистості як предмет наукових досліджень	8
1.2. Аналіз основних категорій дослідження	14
1.3. Досвід формування медійної грамотності в зарубіжних країнах	21
Розділ 2. Педагогічні умови формування медійної грамотності майбутнього вихователя в освітньому процесі вищої школи	28
2.1. Особливості формування медійної грамотності в умовах війни та дистанційної освіти	28
2.2. Визначення основних критеріїв та показників сформованості медійної грамотності майбутніх вихователів	32
2.3. Експериментальне дослідження педагогічних умов формування медійної грамотності майбутнього вихователя в умовах воєнного стану	37
Висновки	41
Список використаних джерел	45
Додатки	50
Додаток А. Результати апробації дослідження	50
Додаток Б. Інструментарій дослідження	52

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- ЮНЕСКО (UNESCO) - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
- PISA - Programme for International Student Assessment
- UPD - це позначка, що означає, що новина або стаття була доповнена у зв'язку зі зміною ситуації після її написання. Ці три літери є скороченням від англійського слова Update (оновлення, коригування інформації).
- ІФЛА (IFLA) - Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ (англ. The International Federation of Library Associations and institutions, IFLA) – міжнародна організація, яка представляє інтереси бібліотечних та інформаційних працівників. IFLA є незалежною міжнародною неурядовою та некомерційною організацією.
- MIT - Массачусетському технологічного інституті
- UUU - Об'єднаний Український Університет (United Ukrainian University)
- CASE (Canadian Association for Screen Education) - Канадська асоціація екранної освіти
- АТОМ - Australian Teachers of Media
- АМЛА - Австралійський альянс медіаграмотності

ВСТУП

В умовах воєнного стану є актуальне розуміння особистістю, наскільки важливим є розуміння інформації, що вона сприймає із засобів інформації та соціальних мереж. У сучасному світі друга грамотність - це медійність. Використання медіа зараз це необхідність щоб стати успішною людиною, щоб досягти нових вершин. Комунікувати з великою аудиторією, пошук нових проектів і пропозицій, знаходити нове допомагає медіа.

В професійній та загальній підготовці у більшості фахівців в Україні відсутні правила щодо роботи із засобами масової інформації і розуміння діяльності ЗМІ в цілому.

Немає сумнівів що важливість медіаосвіти в сучасну світі дуже потрібна, так як буквально перенасичена медіа. У наш час ця грамотність потрібна на вищому рівні. Медіаграмотність є однією з основних людських компетенцій ХХІ століття. Здобувачі освіти мають навчитися медіаосвіті.

ЮНЕСКО та Рада Європи медіаосвіту «Освітою ХХІ століття та наголошують на необхідності запровадити медіаосвіту до навчально-виховного процесу, зокрема професійної підготовки майбутніх педагогів, оскільки сучасні медіа відіграють вагомую роль у житті сучасного суспільства та володіють потужним освітньо-виховним потенціалом».

Сутність та зміст медіаграмотності були досліджені багатьма дослідниками (О. Антонова, Г. Онкович , О. Довженко, О. Кравчишина, Т. Іванова, В. Міський, В. Потапова та інш.), організаціями (ЮНЕСКО, Рада Європи) та національними урядами.

Ця тема є не новою, але не до кінця розвинута. Вона має стати складовою частиною навчального процесу. Такі автори як К. Ворсноп пропонує авторські навчальні програми, які усе частіше впроваджуються в освітній процес. Завдяки їх реалізації діти та молодь використовують

отримані знання щодо медіа та їх різноманіття, навчаються відрізняти дійсні факти від фейкової або замовної інформації; мають можливість обмінюватися інформацією, можуть її аналізувати, осмислювати та обговорювати.

Сьогодні у світі та в Україні медіаосвіта розглядається як окремий чи інтегрований з іншими дисциплінами предмет. Вона допомагає активно використовувати Інтернет для професійного та освітнього зростання, використовувати інформацію телебачення, радіо, кінематографу, відео, преси для кращого розуміння медіакультури.

Вміння критично мислити, відрізняти правдоподібну інформацію від неправдоподібної, особливо під час воєнної агресії, що привела до великої соціальної та особистих трагедій українського народу, є важливою частиною підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти. Освітні компоненти з медійної грамотності мають стати складовою частиною освітнього процесу не тільки у школі, а й закладі вищої освіти.

Саме це і зумовило обрання темою дослідження **«Формування медійної грамотності майбутнього вихователя в умовах воєнного стану»**.

Мета дослідження — дослідити педагогічні умови формування медійної грамотності майбутнього вихователя в умовах воєнного стану. Відповідно до мети дослідження, були прописані гіпотеза та завдання дослідження.

Наше передбачення знайшло відображення у гіпотезі дослідження яка полягає в тому, що педагогічними умовами формування медійної грамотності майбутніх вихователів під час військової агресії є:

- здатність критично мислити під час оцінки веб-ресурсів;
- володіння навичками дослідження різноманітних джерел інформації, публікацій та телеграм-каналів;

- знання індикаторів та технік оцінювання інформації інтернет ресурсів;
- навички протистояння ворожій пропаганді, щоб протидіяти їй під час військової агресії.

Все це можливо за умови створення освітнього середовища, що мотивують здобувачів до самостійного підвищення рівня медійної грамотності та введення у програму освітньої компоненти обов'язкової або за вибором, що стане важливою умовою формування медійної грамотності здобувачів освіти.

Завдання дослідження:

- проаналізувати теоретичні основи формування медійної грамотності в освітньому процесі, визначивши значення її як складової особистості майбутнього вихователя;
- провести аналітичне дослідження медійної грамотності як явища та проаналізувати досвід формування медійної грамотності в зарубіжних країнах;
- визначити особливості формування медійної грамотності майбутнього вихователя в умовах війни та дистанційної освіти;
- дослідити та експериментально перевірити педагогічні умови формування медійної грамотності майбутніх вихователів в умовах воєнного стану;

Об'єкт дослідження — освітній процес закладу вищої освіти.

Предмет дослідження — педагогічні умови формування медійної грамотності майбутніх вихователів в умовах воєнного стану.

Практична значущість роботи полягає у визначенні ролі та значення освітніх компонент, що направлені на формування медійної грамотності майбутніх вихователів в умовах дистанційної освіти та воєнної агресії, матеріали дослідження можуть бути використані як у практичній діяльності студентів під час навчання, так і під час створення освітніх

компонент, що направлені на формування медійної грамотності майбутніх вихователів.

Методи дослідження: під час проведення дослідження використовувались: аналіз науково-педагогічної літератури, синергія фактичного матеріалу, який було отримано у результаті вивчення наукової літератури, експериментальне дослідження, опитування та анкетування, спостереження за навчальним процесом.

Апробація з теми дослідження:

За темою дослідження була опублікована стаття у збірнику наукових праць «The II International Scientific and Practical Conference «Creation of new ideas of learning in modern conditions», September 25-27, 2023, Bordeaux, France. 296 p.» – Медійна грамотність майбутнього вихователя як протипага маніпуляційним тискам ворожої пропаганди (Додаток А-1), стаття у збірнику студентських робіт «Значення медійної освіти для формування громадянської позиції майбутнього вихователя» (Додаток А-2), отримані сертифікати та дистанційно підвищила кваліфікацію під час вебінару: «Цифрова грамотність в епоху штучного інтелекту» (Додаток А-3).

Структура роботи: є типовою для дослідження і має вступ, два розділи, висновок, список використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні основи формування медійної грамотності в освітньому процесі вищої школи

1.1. Медійна грамотність особистості як предмет наукових досліджень

Серед різноманітних характеристик особистості особливо актуальною у складний період військової агресії, що відбувається на теренах України є медійна грамотність. Протистояти тиску ворожої пропаганди, вчасно та адекватно реагувати на виклики воєнного часу, використовувати інформаційні джерела, враховувати правдоподібність фейкової інформації, вміти відрізнити інформацію, створену за допомогою штучного інтелекту, використовувати ці знання у професійному та особистісному просторі має вміти майбутній вихователь.

Постійні та стрімкі темпи розвитку та модернізації інформаційно-комунікаційних технологій збільшує плинність медіа та вносить якісно новий динамізм у наше життя.

В період воєнного стану наші діти ще більше використовують медіа застосунки для навчання, спілкування з однолітками, пошуку інформації та інше. Медіа середовище стало невід'ємним фактором впливу на дитину, а вміння дитини вдало розвивати та застосовувати вміння у використанні пізнавального, соціального та культурного потенціалу медіа.

Щодня з медіа-освітою у своїх родинах та за межами родини стикаються діти. Але це залежить від батьків, які передають свій медіа-досвід, які медіа-звички має кожна родина та які медіа використовують діти. Ті хто не надто часто стикаються у своїй сім'ї з медіа-освітою, вона є наскрізною темою, з якою дитина має ознайомитися в початковій школі.

Медіаосвіта є процесом розвитку медіа - та інформаційної грамотності. Термін «медіаграмотність» має походження від «критичне бачення» та

«візуальна грамотність», ще використовують терміни, такі як «технологічна грамотність», «інформаційна грамотність», «комп'ютерна грамотність», тощо.

Термін «медіа» у контексті медійної грамотності стосується мас-медіа. В першу чергу це книжки, періодична преса, радіо, телебачення, інтернет-медіа та кінематограф.

На сьогоднішній день медіа — це також: мобільні телефони, інтернет, відео- та комп'ютерні ігри, музичні записи, біл-борди, реклами, а також багато слів або картин на одязі, в магазинах, упаковках з їжею та інше[6].

Отже до однієї з реалій сучасності маємо відносити необхідність опанувати навички опрацювання та передачі інформації, її аналіз, здобувати навички пошуку. Ці завдання диктують нові завдання і вимоги для педагогів в галузі медіа-освіти.

В умовах пропагандистських-психологічних війн українці потребують навичок формування інформаційної та медійної грамотності. В освітніх закладах — це ті інституції, що мають можливості споживачам долучитися до формування медіаграмотності. Педагогам та здобувачам освіти важливо стати грамотним в інформації та медіа, здобувати навички, які зв'язані у медіапросторі, з роботою в інформаційному просторі та методами аналізу різних джерел.

Медіа та цифрова грамотність є відносно новими поняттями в сучасному контексті. Таким чином, серед практиків і науковців точаться значні дебати щодо того, як слід визначати ці знання. Загально визнано, що навички та компетенції для цифрової грамотності та медіаграмотності тісно пов'язані з іншими навичками 21-го століття, які необхідні для життя в медійному суспільстві [1].

Як засвідчує дослідник О. Антонова «...медіаграмотність — сукупність знань, навичок, рис стилю життя та умінь, що дозволяє людям аналізувати, критично сприймати потік інформації, оцінювати і створювати різноманітні

повідомлення для різних типів медіа. Також, медіаграмотність передбачає вміння навчити розуміти й аналізувати, як медіа функціонують у суспільстві та який вплив вони мають» [2].

В Україні у 2021 році Міністерства культури та інформаційної політики України запустили національний проект з медіаграмотності «ФІЛЬТР». Проект заснован для покращення рівня медіаграмотності, об'єднати зусилля держави, громадськості, медіаспільноту та міжнародні організацій для українців[15].

Сприйняття та оцінку навколишнього світу отримують з медіа, які є важливим елементом у освіті та вихованні. Це є важливим чинником для необхідності педагогів у розвитку навичок медіаграмотності. Вони мають знати яку небезпеку несуть цифрові технології та вплив інформації на людей, користуватися медіа, а також мають вміння захищати себе від небезпек.

У публікації О. Кравчишеної було зазначено «...низка найавторитетніших міжнародних та європейських освітніх організацій, таких як ЮНЕСКО та Рада Європи, називають медіа-освіту освітою XXI століття та наголошують на необхідності запровадити медіа-освіту до навчально-виховного процесу, зокрема професійної підготовки майбутніх педагогів, оскільки сучасні медіа відіграють вагомую роль у житті сучасного суспільства та володіють потужним освітньою виховним потенціалом» [7].

У 1973 році на засіданні сектору інформації ЮНЕСКО та Міжнародної ради з кіно та телебачення було перший раз вжито термін «медіа-освіта» [12].

Уперше про медіа-інформаційну грамотність почали говорити на Першому Міжнародному форумі з медійної та інформаційної грамотності в 2011 року. У декларації, прийнятої на форумі, зазначено, що медійна грамотність має особливе значення для соціального, економічного і культурного розвитку, адже покращує якість життя людини та виховує її громадянську позицію. Медіа- та інформаційна грамотність відіграють

важливу роль у залученні всіх громадян, передусім молоді, до активної соціальної участі, сприянні саморозвитку та побудові толерантного громадянського суспільства[1].

Дослідження феномену медіаосвіти в контексті репрезентації представлено у працях британського медіа педагога Л. Мастермана. У відповідності до його погляду, медіа не є твердженням дійсності, а лише способом її представлення. На думку автора, головна ціль медіаосвіти – «денатуралізація» медіа. Також сам процес медіа-освіти є безперервним, триває протягом усього життя та має на меті закріпити не лише критичне розуміння інформації, а й затвердити критичну автономію особистості [2].

Лен Мастерман обгранкував актуальні сім причин медіа-освіти в сучасному світі:

1. Високий рівень використання медіа та насиченість суспільства їхніми сучасними продуктами.
2. Вплив ідеологічної важливості медіа на свідомість аудиторії.
3. Швидке розповсюдження зростаючої кількості медійної інформації, механізмів, які посилюють керування нею.
4. Основні демократичні процеси в які інтенсивно проникає медіа.
5. В усіх галузях інформації та підвищення великої візуальної комунікації.
6. Необхідність навчання здобувачів освіти з напрямком на відповідність до вимог майбутнього розвитку суспільства.

Національні та міжнародні процеси приватизації зростаючої інформації, що пришвидшуються[9].

Визначення українських науковців тяжіють до дуалізму. Згідно з ними медіаграмотність – «це і наука про те, як використовувати інформаційні засоби, і вчення, яке надає навички критичного мислення». «Медіаграмотність – це вміння використовувати сучасну техніку комунікаційного характеру, здатність до спілкування та вільного

користування медіазасобами, залучення їх для пошуку, обробки інформації, а також вміння отримані потоки інформації критично аналізувати, працювати з ними», – пише дослідниця А. Шманатова [27 С. 99].

На сьогоднішній день є актуальні наукові доробки лідера канадської медіа-освіти Кристофера Ворснопа. Книга «Екранні образи: ідеї для медіаосвіти» була неодноразово перекладена. Його книга написана простою мовою, яка зрозуміла широкому колу читачів. Авторські навчальні програми все частіше впроваджуються в освітній процес. Завдяки їх реалізації діти та молодь використовують отримані знання щодо медіа та їх різноманіття, навчаються відрізняти дійсні факти від фейкової або замовної інформації; мають можливість обмінюватися інформацією, можуть її аналізувати, осмислювати та обговорювати.

Проблема медіаосвіти дітей і молоді є предметом досліджень Л. Найдьонової, Г. Онкович, Д. Плахти та інших науковців[15, 17, 19]. Дослідники визначили базові поняття, головні форми та методи медіаосвіти.

Зарубіжні науковці (Dezuanni, M., Notley. T., Di Martino, Blank-Mathieu, Margarete) часто ототожнюють медіаосвіту з медіаграмотністю.

Українські науковці, переважно, вважають результатом медіаосвіти медіаграмотність (медіакомпетентність).

Вчена Л. Найдьонова - відома українська медіаекспертка, доктор психологічних наук. У своїх наукових дослідженнях медіаексперт розробила теоретико-методологічні засади медіапсихології. Досліджує територіальні та віртуальні спільноти, вивчає рефлексивні механізми взаємодії в медіапросторі. Цікавими в науковому дослідженні є теми з навчальних підручників Л. Найдьонової, такі як, «Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід», «Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу» та «Вплив медіа на розвиток особистості» [15].

Дослідження щодо дошкільної медіаосвіти здійснюють О. Антонова [2], О. Кравчишина[7], О. Довженко, А Єгорова, Т. Іванова, В. Міський,

В. Потапова[10], тощо. Дослідження О.Волощенко, К. Біницької, М. Матвійчук та інших науковців присвячені підготовці майбутніх вихователів до реалізації медіа освіти в ЗДО[12].

На думку науковців «...медійна грамотність як складова громадянської компетентності майбутніх вихователів є важливою частиною їх професійної діяльності. Саме вихователі закладають основи світогляду дитини, її позитивного світосприйняття та національної самоідентифікації, готують дитину до активної участі в громадському житті, знайомлять їх з основними громадянськими правами та обов'язками, вчать дитину відповідальності»[4].

Так, О. Кравчишина виявила, що більшість вихователів дошкільних закладів освіти (91%) не знають, як ефективно інтегрувати медіа-освіту в педагогічний процес закладу дошкільної освіти і має потребу у спеціальному навчанні[6].

Американські вчені Сінді Шейбе та Фейз Рогоу висвітлюють медіаграмотність як набір навичок. Вони вважають, що такі навички є важливими для медіаграмотної людини:

- доступ (повинні мати доступ до медіатехнологій та вміти ефективно використовувати їх);
- розуміння (вміти розуміти інформацію, яка з'являється у медіаджерелах та вміти критично мислити і аналізувати цю інформацію);
- усвідомлення (приділяти увагу, щоб помічати присутність медіамеседжів та їхню роль у нашому житті);
- аналіз (читання медіаповідомлень для критичного та незалежного осмислення);
- оцінювання (усвідомлене та обґрунтування судження про цінність або корисність повідомлені для конкретних цілей);
- творчість (створення мультиповідомлення для різноманітних цілей та використання медіаформатів);

- рефлексія (розглянути, як особистий досвід і цінності впливають на медіаповідомлення, а також всебічна оцінка потенційного впливу створення медіаповідомлення для себе та для інших);
- участі (ініціювання та участь у спільній діяльності, яка може бути досягнута в результаті використання інтерактивних медіатехнологій, таких як соціальні мережі, Вікіпедія та інші) [26].

Такий підхід до пояснення та структурного визначення медіаосвіти унеможливорює ототожнення медіаосвіти з використанням комп'ютерних технологій, якими часто вважають педагоги та батьки дітей дошкільного віку.

Різноманітність функцій медіаосвіти, складна структура медіаосвіти та значний вплив медіа на навчання дітей дошкільного віку зумовлюють важливість формування медіаособистості інформації майбутніх вихователів.

У майбутньому здобувачі освіти будуть продовжуватимуть самоосвіту та вдосконалюватимуть свій медіа-досвід і знання. Медіа-освіта повинна супроводжувати здобувачі освіти на окремих уроках медіаосвіти або на уроках базових соціальних наук чи інші предмети. У закладах освіти головними особами медіаосвіти здобувачі освіти є педагоги, які мають навчати медіа на кожному уроці, на якому вони використовують певні медійні технології або лише згадують певні технології.

1.2 Аналіз основних категорій дослідження

Медіаграмотність є пріоритетною метою професійної підготовки майбутніх вихователів, адже сучасний вчитель повинен не тільки вміти точно працювати з медійною інформацією, аналізувати та інтерпретувати її, а й володіти навичками критичного мислення та демонструвати педагогічну відповідальність, запобігаючи деструктивному впливу ЗМІ.

Використання освітніх функцій медіа в роботі вчителів включає взаємодію з сучасними медійними системами; усвідомлення медійної інформації з критичної точки зору; розуміти значення спілкування в житті людини. А це означає досягнення належного рівня медіаграмотності.

Медіаграмотність майбутніх освітян необхідно виховувати під час професійної підготовки. У цьому випадку медіаграмотність є не просто навиком, а й частиною професійної культури педагога.

У сучасних освітніх умовах проблема полягає в тому, що сьогодишнє розуміння грамотності тісно пов'язане з друкованим текстом і вже не може охоплювати спектр умінь і навичок, необхідних для життя в суспільстві. Зібрати деяку інформацію. Тому більшість дослідників висловлюють свою думку про необхідність вироблення нового розуміння грамотності, яке б відповідало потребам сучасного суспільства.

Сьогодні медіа-освіта вийшла на новий рівень – у деяких навчальних закладах медійна освіта включена як окремий предмет, але тепер цей предмет не є обов'язковим. Постає питання в тому, де знайти фахівців, які навчать медіаграмотності. Сьогодні є певна кількість підручників та посібників з інфомедійної грамотності, інтегрованої до фахової підготовки студентів майбутніх журналістів[6], але мова йде про цілеспрямовану системну підготовку, яка на меті мала би результативний продукт - медійно грамотного вихователя дошкільного закладу.

Швидкі темпи поширення інформації призвели до появи чіткої класифікації грамотності з медіа. Виділяють такі типи грамотності в інформаційному суспільстві: комп'ютерні, інформаційні, візуальні, цифрові та медіа. Наукові співробітники з Великобританії, США та Австралії виділяють шість категорій грамотності в сфері комунікації та інформації, які впливають на комунікаційні потреби людей. Ці категорії включають: медіаграмотність, комп'ютерну, візуальну, інформаційну, мережеву і технологічну грамотності[39].

Аналіз теоретичних напрацювань медіапедагогів (В. Іванов, О. Волошенюк) дозволив додати до цього переліку ще кілька видів грамотності: бібліографічну, аудіовізуальну, медійну, медіаінформаційну та цифрову [12].

Використання сучасних комунікаційних медіатехнологій може бути використано при представленні дослідницької та творчої роботи у вигляді медіапроектів - слайд-фільмів, відеофільмів, анімацій, комп'ютерних презентацій, веб-сайту який допоможе розвиватися дітям. Використання комунікаційних технологій є інструментом для демонстрації результатів роботи. Використання сучасних комунікаційних технологій інколи підвищує інтерес дітей. Ось чому сьогодні такі популярні дослідження, проекти чи творчість.

Щоб навчитися жити й успішно діяти в складному середовищі, дитина, яка тільки починає життя, має відчувати, як багатовимірний всесвіт відкривається перед її очима як єдине ціле, яке розум може зрозуміти. У цьому взаємозв'язку діти можуть пов'язувати, ідентифікувати та знаходити свої положення і намітити свій власний шлях.

Поява медіаосвіти в педагогіці зумовлена необхідністю соціокультурного розвитку, вміння людей орієнтуватися та оцінювати інформацію в сучасних умовах.

Щоб підготувати дітей до критичного та осмисленого ставлення до медіа-інформації, необхідно вміло застосовувати характеристики різних каналів ЗМІ, знати їх характеристики, сильні та слабкі сторони, вміти виявляти недостовірну інформацію та перевіряти дані і виявляти маніпуляції. Тепер завдання педагогів – підготувати дитину до життя в інформаційному середовищі, яке швидко змінюється, не давши їй «загубитися» в ньому чи віртуальному існуванні, яке затьмарює життя реальне життя для дітей.

Необхідно вчити дітей свідомого ставлення до зображень у ЗМІ, показуючи, як безпечно використовувати можливості сучасних

інформаційних технологій. Набуття необхідних навичок грамотної роботи з медійною інформацією є важливим завданням для педагогів. Звичайно, інформаційні технології швидко розвиваються і змінюються, але «...базові навички є універсальними і полегшають роботу з традиційними та новими медіа» [22].

Від початку повномасштабного вторгнення більшість людей у тому числі і діти для пошуку новин використовують Telegram. Все і більше і більше каналів створюється і люди підписуються на ці канали, щоб швидше знайти новини. Але не підозрюють, що багато каналів поширюють фейкові новини. Коли з'являється спростування цих фейків через деякий час, адміністратори цих каналів під новою пишуть UPD, але багато людей не повертаються щоб ще раз прочитати новину.

Але є створені телеграм канали для спростування фейкових новин. Канал «По той бік новин» було створено, щоб протистояти маніпуляціям у ЗМІ. Можемо зазначити, що активна участь у навчання на вебінарах, присвячених медійній грамотності (Додаток А-3), тестування власної медійної грамотності, дозволило нам застосувати деякі ресурси для тестування майбутніх вихователів у процесі експериментального дослідження, і навіть, отримати дозвіл від адміністрації телеграм каналу «По той бік новин» на використання логотипу та ресурсів телеграм-каналу для педагогічної діяльності(див. рис1.1.)

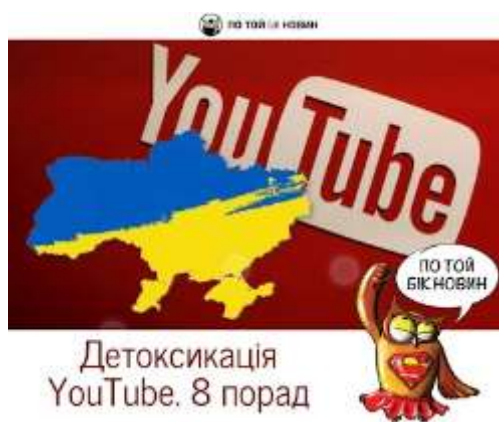

Рис. 1.1. Логотип телеграм-каналу «По той бік новин»

Ми також спиралися на дослідження Н. Ходакової, що розробила технології підготовки майбутніх вихователів дошкільної освіти до застосування медійних та інформаційних технологій у своїй діяльності[25].

Вчена О. Антонова зазначає, що «складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, проявляти себе та спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати потрібну інформацію, свідомо сприймати й критично тлумачити інформацію отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи й типи контролю, які вони культивують»[2].

Отже мова взагалі, йде про медіаграмотність як складову функціональної грамотності. Функціональна грамотність – це запорука сучасної людини до успіху. Функціональна грамотність нагадує нам до логічного мислення, яке використовується в нашому житті для вирішенні різноманітних завдань. Велику роль відіграє використання навиків читання і письма, роботи з текстом, які використовуються у повсякденному житті: читання новин, книг статей у газетах та журналах. Психологи стверджують, що необхідно розвивати функціональну грамотність. Це допомагає нам робити вірні висновки та вирішувати проблемами у нашому житті [14]. Взавши до уваги дослідження PISA (Programme for International Student Assessment), ми можемо виділити три освітні компетентності майбутнього педагога: читацька грамотність, математична грамотність та природничо-наукова грамотність, які допоможуть студентам у майбутньому для розв'язанні життєвих проблем та використання умінь та знання, які вони здобули у вищих навчальних закладах освіти [28]. Структуру функціональної грамотності ми представили на рис 1.2.:

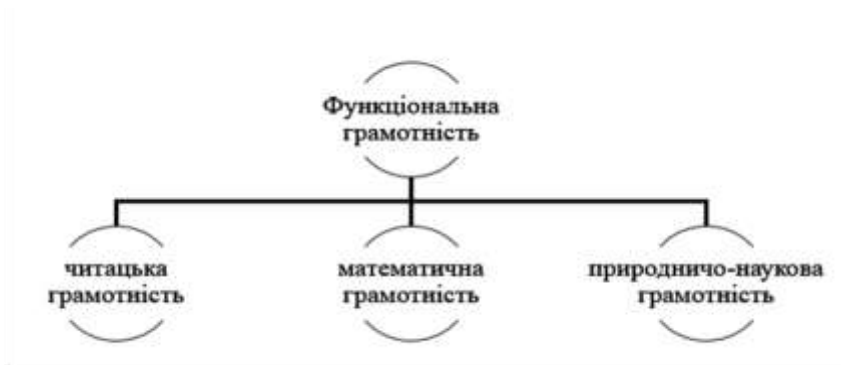

Рис.1.2. Структура функціональної грамотності сучасного педагога

За визначенням вчених, читацька грамотність допомагає аналізувати, оцінювати та використовувати письмовий текст, розширювати свій читацький потенціал та знання. Отже, медійна грамотність виступає субодиноцею читацької грамотності.

У наш час дуже швидке поширення інформації, яке зумовило появу на основі взаємодії з медіа нової класифікації грамотності.

В інформаційному суспільстві до видів грамотності відносять: комп'ютерну, інформаційну, візуальну, цифрову й медіаграмотність. Група Нового Лондона (The New London Group) складається з дослідників Великобританії, США і Австралії. Вони запропонувала підхід до формування багатьох видів грамотності. В сфері комунікації та інформації вони виділяють шість основних видів грамотності: медіаграмотність, комп'ютерну, візуальну, інформаційну, мережеву і технологічну грамотності[13]. Вчена К. Тайнер поділяє види грамотності на дві групи:

- Інструментальна грамотності до якої відносяться комп'ютерна, технологічна і мережева грамотність, які пов'язані з глобальним поширенням нових технологій.

- Інформаційна, візуальна і медіаграмотність – які використовуються у процесі освіти інформаційно-комунікативними технологіями. Вони передбачають опрацювання й отримання інформації, К. Тайнер визначає їх як грамотність репрезентації, або вміння рекламувати себе або щось[40].

Швидкі темпи поширення інформації зумовили появу нового підходу та класифікації, беручи до уваги синергію з медіа.

Дослідники з Великобританії, США і Австралії виділяють шість основних видів грамотності в сфері комунікації та інформації [7].

Перерахуємо основні позиції в цій класифікації: медіаграмотність, комп'ютерну, візуальну, інформаційну, мережеву і технологічну грамотності. Для спрощення та кращого розуміння явища, спробуємо візуалізувати такий підхід (рис.1.3.):

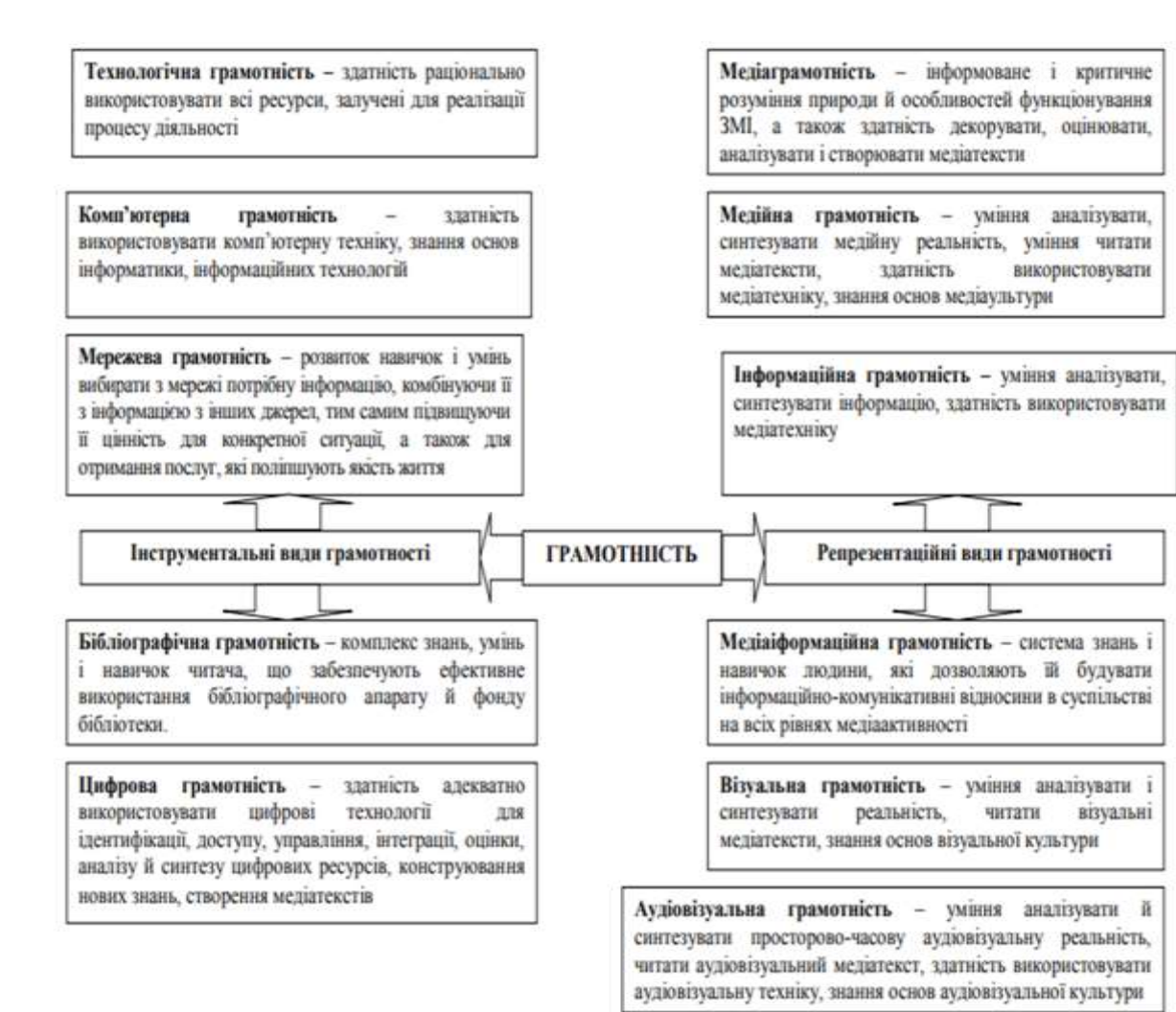

Рис.1.3.Сучасні підходи до класифікації грамотності в інформаційному суспільстві (за даними стандартів PISA)

Класифікація є не достатньо повною, з цих видів грамотності, пов'язаних з інформацією. Аналіз теоретичних праць до цього списку додало ще такі види грамотності, як бібліографічну, аудіовізуальну, медійну, медіаінформаційну й цифрову.

1.3 Досвід формування медійної грамотності в зарубіжних країнах

Метою цього параграфу нашого кваліфікаційного дослідження був аналіз досвіду формування медійної грамотності майбутніх вихователів у країнах Європейського союзу та Сполучених штатах, вважаємо що компаративний та неупереджуваний аналіз такого досвіду, дасть можливість застосувати його у освітньому процесі закладів вищої освіти в Україні.

Крім того, міжнародна спільнота визначає як пріоритетне, питання підготовки людини до життя у сучасному інформаційному суспільстві. Існує декілька ініціатив ЮНЕСКО та ІФЛА щодо медіаграмотності та інформаційної грамотності в єдине поняття медіакультури та медійної грамотності. Питаннями медіаосвіти займаються такі інститути та центри ЮНЕСКО: «(International Institute for Educational Planning, ІІЕР), Париж (Франція), Міжнародне бюро освіти (англ. International Bureau of Education, ІВЕ), Женева (Швейцарія), Гамбург (Німеччина), Інститут ЮНЕСКО з навчання протягом усього життя, Інститут з інформаційних технологій в освіті (англ. Institute for Information Technologies in Education, ІІТЕ)» [2].

Досвід вивчення освіти почнемо з Німеччини, так як маємо безпосередньо спілкування з вихователями та вчителями як ВПО.

Німеччина. Некомерційний аналітичний центр у Берліні «New Responsibility Foundation» у 2021 опублікувало дослідження

медіаграмотності в Німеччині. Дослідження показало, що з 4200 репрезентованих опитаних німецьких користувачів Інтернету, 46% отримали низькі оцінки, 33% - середні і лише 22% - високі оцінки [14].

Медіаосвіта у заклад дошкільної освіти Німеччини є головною метою в зміцненні навичок медіа у дітей для забезпечення можливості надання базових навичок.

Ще у дитячому садку закладається основа медіаграмотності. У закладах дошкільної освіти дітям пропонують можливості взаємодії з медіа у формі гри. Діти дізнаються про використання медіа різними способами та їх використання. Такий досвід роботи з медіа формує свідоме та обдуманого використання медіа [29].

Споживання медіа дітьми є темою, яка сьогодні широко обговорюється. У Німеччині ми можемо знайти багато програм для дітей старше шести років, наприклад, «Медіапасс» у початкових школах, де вчителі отримують матеріали та підтримка медіаосвіти. Мета цієї програми – привернути дітей до використання медіа. Ще один підход у сфері медіаграмотності є громадськість бібліотеки. У бібліотеці можна знайти програми для дітей, в тому числі для дитсадків, які роблять акцент на читанні та книгах, а не на цифрових медіа. Пропозиції містять літературу для дітей різних вікових категорій, лялькові театри та медіа бокси для садочків і шкіл, також було проведено дослідження щодо просування інформації та ЗМІ навчання грамоти серед дітей до шести років. Медіаосвіта додалася в обовязкі стандарти про дошкільну освіту та догляд у таких регіонах як Північний Рейн, Вестфалія.

На землі Північного Рейн-Вестфалії вперше визначено медіа як одну з десяти освітніх сфер, як «позитивне розширення» дитячого досвіду та «частина дитячої культури».

Вони бачать необхідність розглянути цю тему, щоб висловити свою думку та діяти дружнє до дитини. Багато закладів тепер очікують і

вихователів та освітян, які здобувають основи медіаграмотності. У нових освітніх принципах, який буде закріплено як обов'язковий освітній план для дитячих садків. Також результати тесту показав, що батьки обережно ставляться до медіаосвіти в дитячий садок [37].

Ця концепція тестувалась у дванадцяти вибраних дитячих садках у Північному Рейні-Вестфалії. За цей час заклади-учасники пройшли кваліфікацію до дитячих центрів медіаграмотності. до них на заняття приходили спеціально навчені медіа-тренери. Таким чином цілі команди дитячих садків проходили подальше навчання протягом шести місяців [32].

Польща. З середини 1990-х років Польський Комітет ЮНЕСКО IFAP в багатьох центрах розпочали академічні дослідження медіаосвіти в галузях педагогіки, виховання майбутніх учителів денної, заочної та аспірантури. В результаті в Польщі сьогодні мають велику групу підготовлених до медіаосвіти кваліфікованих викладачів.

Польський комітет IFAP ЮНЕСКО підтримує ідеї, висловлені у зверненні «Цифрова Польща рівних можливостей». У зверненні зазначалось, що в Польщі майже 13 мільйонів дорослих не мають базових навичок користування Інтернетом та ІТ-пристроями. Це являється одною з найбільших перешкод для розвитку цивілізаційного країни та особистого та соціального життя значної групи поляків після 50 років [35].

Чехія. Поштовхом до розвитку медіаосвіти в Чехії став політичний переворот 1989 року.

В Чехії лише з середини 90-х років ХХ століття велась дискусія на тему Медіаосвіта. Медіаосвіта спирається на знання, які прийшли з США, Канади та За У Чеській Республіці медіаосвіта у 2006 році була включена як наскрізна тема до рамкової освітньої програми. З 2006/2007 навчального року він став частиною реформи навчальної програми. Збільшелось виробництво методичного забезпечення викладання медіаосвіти та підручників з медіаосвіти[34].

Швеції. Медіаосвіта у Швеції спрямована на здатність сформувати власне судження. За статистикою, майже половина дворічних шведських дітей виходили в Інтернет, стовідсотково школярі молодшої школи – мають смартфони, Фейсбук. Щоб відповісти на ці виклики сучасного суспільства, навчальні програми шведських шкіл (обов'язкова, так звана Біблія освітнього середовища) передбачають розвиток в учнів компетентностей щодо: пошуку правильної та достовірної інформації; створення та розповсюдження медіапродукції; розпізнавання операцій, які використовуються при створенні та передачі інформації за допомогою різних засобів масової інформації.

Отже медіаосвіта та медіаграмотність у Швеції сполучені з освітнім процесом, навчальні плани реалізують вчителі, бібліотекарі у тісній кооперації. Тобто немає потреби впроваджувати спецкурси з медіаосвіти, відповідно, немає потреби спеціально готувати медіапедагогів, оскільки працівники бібліотек та вчителі апріорі мають бути самі медіаосвіченими.

Фінляндія. Фінляндія очолила рейтинг стійкості до дезінформації [5]. У середніх школах в Гельсінкі медіаграмотність та розвинене критичне мислення дало змогу країні очолити рейтинг Індексу медіаграмотності у 2019 р., до якого входять 35 країн Європи (України, на жаль, там немає). Крім того, частково фінансується Міністерством культури Фінляндії громадська організація Mediametka, її засновники боялися, що розумовий розвиток фінських дітей страждає через вплив коміксів. На даний момент організація Mediametka намагається розробити «значущі матеріали» для шкіл та молодіжних груп, для цього влаштовують хакатони спільно з фінськими стартапами [2].

США. У Нью-Джерсі 21 листопада 2021 року прийняв двопартійний законопроект, згідно з яким державні школи мають викладати медіаграмотність.

Йдеться про «розуміння впливу медіа на наше життя та потребу застосовувати критичне мислення до нашої участі в медіа та розуміти, як

спілкуватися за допомогою них», — сказала Шеррі Хоуп Калвер, професор Університету Темпл і директор університетського Центру для Медіа та інформаційна грамотність.

Законопроект у Нью-Джерсі був запроваджені у зв'язку, що студенти проводять більше часу в Інтернеті та медіаландшафт стає все складнішим. Кожного дня люди отримують велику кількість інформації, яка може бути достовірною чи ні, і експерти кажуть, що важливо, щоб діти навчилися критично ставитися до всієї цієї інформації.

«Сьогодні ми знаходимося там, де самі загрози нашій демократії пов'язані з неправдивою та дезінформацією», – сказала Ольга Політес, лідер відділу некомерційної правозахисної групи Media Literacy Now у Нью-Джерсі [36].

Досвід формування навичок медіаграмотності під час навчання в школах не є новим, але Нью-Джерсі став першим, хто зробив обов'язковим для учнів усіх класів від дитячого садка до 12-го класу навчатися навичкам медіаграмотності.

Законопроект штату Нью-Джерсі з'явився після закону штату Іллінойс, який набув чинності цього року, згідно з яким для старшокласників потрібно мати розділ медіаграмотності. Іллінойс приєднується до кількох інших штатів, включаючи Вашингтон, Колорадо та Техас, які мають певну форму політики, що передбачає медіаграмотність у школах [33].

У Массачусетському технологічного інституті (МІТ) було проведено дослідження згідно яким неправдиві новини поширюються швидше, далі та глибше, ніж справжні новини. Тому вирішальне значення є навчити дітей визначати достовірність інформації. Тому потрібно навчити їх читати за заголовком, перевіряти дату й облікові дані автора, оцінювати тон і мову та виявляти упередження. Потрібно швидко знайдуть принаймні ще одне джерело, яке говорить те саме. Більшість новин, особливо важливих, висвітлюються більш ніж однією організацією, що має свідчити про довіру.

Також можна стежити за кількома новинними каналами бачити, скільки джерел повідомляють таку ж інформацію, порівняти заголовки та зміст статті [38].

Отже важливим та першочерговими завданнями щодо формування медійної грамотності у багатьох країнах світу виділено сьогодні таке, що дозволяють дитині набути навички критичного мислення, навички мультимедійної комунікації та використання адекватної інформації для отримання картини світу.

Канада. У 1950 році канадський теоретик Маршалл Маклюєн розробив спеціальний навчальний курс вивчення медіакультури, який був перший у своїй країні. У 60-х роках ХХ століття була створена перша організація CASE (Канадська асоціація екранної освіти), яка у 1969 році у Торонто зібрала велику кількість вчителів медіа.

З 2000-х медіаосвіта стала обов'язковою частиною навчальної програми англійської мови по всій Канаді.

Західна Канада: Британська Колумбія, Альберта, Саскачеван, Манітоба, Юкон і Північно-Західні території мають різні системи освіти [20].

Британська Колумбія у 1996 році була першою із західних провінцій хто представив двояко медіаосвіту. Перше це починаючи з К-12 медіаосвіта для всіх курсів мовних мистецтв є обов'язковою, як одна третина викладаного матеріалу. Друге це починаючи з К-12 медіаосвіта являється частиною Інтегрованого пакету ресурсів, який для всіх предметів є міжпредметним. У Британській Колумбії існує потреба у підготовці викладачів із медіаосвіти.

У Альберті з 1981 році медіаосвіту у програмі англійської мови з 1 по 12 класи було визнано напрямом (читання, письмо, усне мовлення та аудіювання).

З 1993 року Департамент освіти Альберти переглянув розвиток у структуру навчальної програми для класів К-12 програму англійської

мови/мовних мистецтв зокрема: використання терміну «медіатекст» та акцент на обов'язкову медіаосвіту.

У Саскачевані частиною загального базового навчання є медіаосвіта. У 10, 11 та 12 класах (10 клас - відео, 11 клас - радіо в та 12 клас- друкована журналістика) являється обов'язкове вивчення медіа, яке являється основним курсом змісту англійської мови. Також Саскачеванська освіта в 11 класі прогнозує три варіанти англійської мови (медіа, журналістика та творче письмо). Постійне оновлення медіа дослідницьких ресурсів вчителями, але у медійній підготовці вчителів є потреба.

Зараз медіа педагоги залишилися позаду від нових комунікаційні технології. Педагоги не встигають за новітніми технологіями, оскільки комп'ютерні та технологічні факультети вищих навчальних закладів Канади, домінують в дискурсах технологій. Педагоги використовують, як правило, традиційні засоби масової інформації, тим самим не дають можливості випробувати нові технології [18].

Австралія. Австралія являється одним з найкращім у медіаосвіті. Австралійці вивчають медійній компетентності з 1 класу. В Австралії створено професійну організація діячів медіаосвіти АТОМ (Australian Teachers of Media), вони щоквартально випускають журнал «METRO», видають навчальні посібники та підручники, а також проводять конференції. В Австралії медіаосвіта частіше проходить у старших класах у вигляді курсів «Media Studies». Цей курс інтегровані в предмети Англійська мова, Мистецтво та інші.

Австралійська бібліотечна інформаційна асоціація у 2023 році співпрацювала з дослідниками з Університету Канберри. Вони провели дослідження потреб у медіаграмотності та сприйняття професіоналів бібліотек та інформаційних послуг [30].

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

2.1 Особливості формування медійної грамотності в умовах війни та дистанційної освіти

В умовах війни всі навчальні заклади перейшли на дистанційне навчання. Війна негативно вплинула на якість та успішність освітнього процесу. Але досвід часів COVID-19 дозволив швидко перейти на дистанційне навчання під час воєнного стану.

Дистанційне навчання потребує умови для роботи по-іншому. Вона потребує великих зусиль зі сторони педагога чи вихователя. Для якісного навчання (подачі інформації) треба витратити багато часу на підготовку до уроку. Педагог чи вихователь у своїй діяльності використовує сучасні медіа технології.

На сайті Міністерства освіти України було розміщені платформи для дистанційного навчання. Також була відкрита онлайн-платформа Об'єднаний Український Університет (United Ukrainian University (UUU)), яка надає допомогу закладам освіти, щоб заклади освіти могли налаштувати та використовувати процес реєстрації та використання новітніх технологій [24].

Для спілкування та навчання зі здобувачами освіти є багато програм такі як Google Meet або ZOOM. Завдання та конспекти можна завантажувати на Google Classroom та там же отримувати виконання завдання від учнів. Також використовують відео, онлайн дошки, тести. Якщо немає доступу до медіатехнологій, то використовують завдання з підручників.

Для дистанційного навчання використовують велику кількість додатків та онлайн платформ.

Використання відео-конференцій дає можливість організувати зустріч з здобувачами освіти у певний час і проводити заняття, як на звичайному уроці. Викладач має можливість задавати питання та завдання. У використанні відео-конференцій перевагою є те, що можна використовувати одночасно декілька екранів. На моніторі можна одночасно показувати відеозображення, тестів, презентації та матеріали, які потрібні для заняття.

Дистанційне навчання стало викликом при навчанні. Здобувачі освіти використовують Інтернет ресурси для пошуку інформації, читання новин, спілкування та інше, але стикаються з проблемами неправдоподібної (фейкової) інформації. Погане знання медіа грамотності призводить до великої кількості негативного впливу неякісної інформації.

Діти, які навчаються дистанційно, переглядають Інтернет, завантажують файли та спілкуються в соціальних мережах, де вони можуть зіткнутися з негативним контентом, кібербулерами та шахраями. Тому освітянам і батькам потрібно приділяти більше уваги медіаграмотності, ніж будь-коли раніше. Засоби масової інформації та Інтернет відіграють пріоритетну роль у формуванні дитячої картини світу, але вони також несуть певні загрози для їхньої психіки. «Зростаючий доступ дітей до нерегульованої інформації про світ, про людей, про суспільство і про природу робить інформаційну освіту дітей дошкільного віку складним завданням» [4] .

Месенджери та соціальні медіа на сьогоднішній день стали важливими каналами комунікації. Відмінність в тому, що традиційні медіа контролюються, а соціальні медіа не контролюються. Велику кількість інформації у соціальних мережах люди сприймають, як інформацію яку вони отримала із традиційних та перевірених джерел.

Люди постійно знаходять в інформаційному потоці, тому стали більш схильні до маніпуляцій та дезінформації і не мають звички та змоги перевірити почуту інформацію.

Щоб вміти розрізняти неправдоподібну інформацію з правдивою інформацією потрібно вміти оцінювати правдоподібність інформації, критично мислити, перевіряти інформацію на інших.

Що потрібно для війни з маніпуляціями та фейками:

1. Щоб захиститися від впливу фейку та маніпуляцій потрібно знати медіаграмотність, цифрову безпеку та інформаційну гігієну.
2. Вміти виявити.
3. Потрібно вміти перевіряти інформацію.
4. Знешкодити»[10].

Для підготовки майбутніх вихователів у період дистанційного навчання необхідно забезпечити якісною професійною підготовкою, діяльність якої у майбутньому буде успішна у закладах дошкільної освіти.

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України опублікували головні правила безпеки у кіберпросторі під час онлайн навчання. У статті йдеться про правила які допоможуть безпечно навчатись в онлайн просторі:

1. Встановити захисні налаштування на ноутбуках або інших гаджетах з яких проходить онлайн урок.
2. Якщо дитині потрібно зареєструватися на певних сайтах, це краще зробити разом з батькам.
3. Використовувати надійні паролі і не повідомляти стороннім особам.
4. Не забувати про небезпеку невідомих сайтів, не відкривати підозрілий посилання, не розповсюджувати особисті дані[23] .

Основа розвитку країни в підготовці майбутніх вихователів включає в себе запровадження нового змісту дошкільної освіти, якість практичної та теоретичної підготовки вихователів, реалізації Концепції НУШ (Нової української школи). Це зумовлює необхідність удосконалювати професійну підготовку та підвищення вимог до майбутніх вихователів. Також треба

врахувати нові сучасні технології та методи, щоб оновлювати систему освіти [21].

У дослідженнях Пангенте, Джон Дж., Баррі Дункан та ін. вказує на взаємопов'язану систему елементів у педагогіці, які призведуть діяльність до досягнення освітніх цілей. Процес організації в підготовці вихователів до впровадження дистанційної освіти в педагогічній діяльності є чинником системоутворення. Педагогічна діяльність яка веде до зміни особистісної характеристики майбутнього вихователя будується навколо системоутворюючого чинника.

На основі інформаційно-комунікаційних технологій системний підхід дозволяє сприймати цілісно, організацію методів та засобів підготовки майбутніх вихователів до засобів дистанційної освіти. Ця освіта впливає на людину позитивно, спрямовує на особистісне зростання, на її здатність розвитку, самосвідомості, самостійності у виборі шляхів та засобів пізнання світу [8].

Щоб майбутні вихователі мали змоги ефективно навчатись вони мусять вміти самостійно організовувати і планувати роботу з навчальними матеріалами. Викладачі та студенти для навчання використовують сучасні інформаційно-комунікаційні технології. Заняття проходять синхронно чи асинхронно, що дає можливість використовувати гнучку безперервну освіту.

При використанні дистанційного навчання можна створювати умови, при яких здобувач освіти буде комфортно себе відчувати, він стане активним учасником освітнього процесу, буде проводити консолідування інформації також з'явиться стимул для самостійного планування напрямів в навчанні.

Дистанційне навчання може і повинна зайняти місце в освіті, її правильна та грамотна організація допоможе забезпечити якісну освіту, яка буде у сучасному світі відповідати вимогам [10].

Медіаосвіта має стати складовою частиною навчального процесу, вона має бути впроваджена не лише поодиноким новаторів-педагогів, але і стати

частиною навчального процесу. Сучасні медіаосвітні технології сприяють поштовх для осучаснення навчального процесу. Як результат медіаосвіта та застосування засобів і технологій медіаосвіти у професійній підготовці майбутніх вихователів [17].

Медіаосвіта допоможе зробити дистанційне навчання структурованим, цікавим, змістовним завдяки медіа технологіям, що буде сприяти осучасненню усіх ланок сучасної освіти.

Під час дистанційного навчання сучасний педагог має бути медіакомпетентним. Медіакомпетентність - це рівень медіакультури, який свідчить про здатність особистості розуміти соціокультурний, економічний та політичний контекст функціонування медіа, комунікувати та передавати вподобання та стандарти медіакультури, ефективно взаємодіяти з медіапростором та створювати нові елементи медіакультури в сучасному суспільстві[11]. Поняття медіаосвіта, медіаграмотність та медіакомпетентність – це категорії які важливі у педагогіці, а не тільки в соціальні комунікаційних науках.

2.2.Визначення основних критеріїв та показників сформованості медійної грамотності майбутніх вихователів

Яким чином відбувається в сучасному світі визначення рівня медіаграмотності, які показники та критерії використовують для визначення рівня сформованості, ми спробували розглянути у наступному параграфі.

Аналіз літератури з цього питання довів, що визначення індексу медіаграмотності населення проводиться у різних країнах, і в Україні також. Дослідження показало, що індекс медіаграмотності українців виріс порівняно з минулими двома роками. Рівень вищий за середній цього показника зросла з 55% до 81%, а показник середнього статичтичного значення зросло до 5,9 балів у 2022 році порівняно з 4,8 балів у 2020 році.

Високий рівень медіаграмотності спостерігається у молоді 18-25 років (завдяки використанню субіндексам та цифрової компетентності) і низький серед старшої вікової групи 56-65. За даними дослідження громадської організації «Детектор медіа», що у 2022 році провів дослідження «Індекс медіаграмотності українців» були визначені індикатори медійної грамотності. У дослідженні брали участь 1200 респондентів чоловіків і жінок від 18 років. Дослідження включало 4 категорії та 42 індикатора, а саме:

- *«...Розуміння: роль медіа в суспільстві, глибина впливу на ставлення до медіа на рамковому рівні сприйняття оцінок та моделей поведінки, розуміння медіа-індустрії та сприйняття медіа-ситуації в Україні, сприйняття регулювання медіа та ставлення до суспільного мовлення.*
- *Використання: кількість джерел інформації про суспільно-політичні новини на тиждень, час, витрачений на читання новин на день, мотиви користування інтернетом, пристрої, якими користуються респонденти для доступу до інтернету.*
- *Цифрова компетентність: Інтернет – джерело інформації на суспільно-політичні теми; розуміння роботи та термінології нових медіа; практики цифрової безпеки; навички щодо створення власного медіаконтенту.*
- *Визначення спотвореного медіаконтенту (сприйнятливий до дезінформації)/фейкової інформації, методів маніпулювання та маніпулятивного медіаконтенту» [15].*

25 жовтня 2023 року в Україні проходив щорічний національний тест з медіаграмотності. Національний тест присвячене Глобальному тижню медіаграмотності. Це святкують по всьому світі з 23 жовтня по 29 жовтня. Вперше в Україні такий тиждень провели у 2022 році. Ця ініціатива спрямована об'єднання українців навколо теми «Медіаграмотність». Після проходження тесту можна зрозуміти який рівень обізнаності в медіаграмотності.

Дослідження показали, що більшість респондентів невміло використовують навички медіаграмотності, або не використовують їх взагалі.

Медіаграмотність є пріоритетною метою професійної підготовки майбутніх вихователів, оскільки сучасний учитель повинен не лише вміти коректно працювати з медіаінформацією, аналізувати та інтерпретувати її, а й володіти навичками критичного мислення та виявляти педагогічну відповідальність, блокуючи деструктивні медіавпливи.

Використання медіаосвітніх функцій у роботі вихователя передбачає взаємодію із сучасною медіасистемою; сприйняття інформації медіа під критичним кутом зору; розуміння значущості медіа в житті людини. А це означає набуття належного рівня медіаграмотності. Медіаграмотність майбутніх вихователів варто формувати в процесі їхньої фахової підготовки. У цьому випадку медіаграмотність є не тільки компетенцією, але й частиною того, що утворює професійну культуру вихователя.

В умовах сучасної освіти постає проблема того, що на сьогодні розуміння грамотності пов'язане з друкованим текстом і вже не може охопити коло тих умінь і навичок, які необхідні для життя в інформаційному суспільстві. Тому більшість дослідників висловлює думку про необхідність виділення нового розуміння грамотності, яке б відповідало вимогам сучасного суспільства.

Швидкі темпи поширення інформації зумовили появу власної класифікації грамотності на основі взаємодії з медіа. До видів грамотності в інформаційному суспільстві відносять: комп'ютерну, інформаційну, візуальну, цифрову й медіаграмотність. Дослідники з Великобританії, США і Австралії виділяють шість основних видів грамотності в сфері комунікації та інформації, які мають вплив на потреби суспільства в комунікації [7]. До таких видів слід віднести: медіаграмотність, комп'ютерну, візуальну, інформаційну, мережеву і технологічну грамотності.

У освітньому просторі сьогодні питанням медійної грамотності приділяється значна увага. Так, у результаті аналізу ряду джерел [1,2,3,4,5,6] нами було з'ясовано що питанням медіаосвіти та медійної грамотності приділяють увагу не тільки науковці, але і методисти. Існує велика кількість контенту і на освітянських платформах[7,8,9].

Використання сучасних медіатехнологій можна використовувати під час представлення дослідницьких і творчих робіт у яскравій формі у вигляді медіапроектів - слайд-фільмів, відеофільмів, анімації, комп'ютерних презентацій, вебсайтів, що допоможе дітям у саморозвитку. Використання медіатехнологій – це інструмент, який допоможе показати результати роботи. Використання сучасних медіатехнологій часом посилює зацікавленість дітей. Ось чому дослідна, проєктна або творча робота стала тепер така популярна.

Для того щоб навчитися жити й успішно діяти в складному середовищі, дитина, що тільки-но входить у життя, має усвідомити багатовимірний всесвіт, що розгортається перед нею, як осягнену розумом цілісність, стосовно якої можна самовизначитися, віднайти своє місце і прокласти власний шлях.

Поява медіаосвіти в педагогіці обумовлена необхідністю соціокультурного розвитку, вміння людини орієнтуватися, критично оцінювати інформацію в сучасних умовах.

Щоб підготувати дітей до критичного, осмисленого ставлення до медіаінформації, для цього потрібно вміло використовувати особливості різних каналів масової комунікації, знати їх специфіку, сильні та слабкі сторони, мати навички виявлення недостовірної інформації, перевірки даних та виявлення маніпуляцій.

Зараз вихователям стоїть завдання підготувати дитину до життя в швидкоплинному інформаційному середовищі, не допустити, щоб діти «заблукали» в ньому або щоб віртуальне існування заслонило для них реальне життя. Слід навчити дітей усвідомленому ставленню до медійних

образів, показати, як треба безпечно використовувати можливості сучасних інформаційних технологій. Набуття навичок грамотної роботи з медійною інформацією – це важливе завдання для педагога. Звичайно, інформаційні технології швидко розвиваються та змінюються, але базові навички носять універсальний характер і мають допомогти як в роботі з традиційними, так і новітніми медіа [8].

Наводимо основні параметри за якими можна розрізнити медійно грамотного компетентного педагога (за ресурсними матеріалами IREX) (рис 2.1.):

<u>Медіаграмотність</u>	Критичне мислення	Соціальна толерантність	Стійкість до впливів (фактчекінг)
Розуміння як працюють медіа, самоцензура, вміння аналізувати твори кіномистецтва, вміння аналізувати рекламу, розрізнити її типи	Вміння ставити питання, обґрунтовувати власну позицію, вміння інтерпретувати події, вміння аналізувати передумови і причини події	Вміння ідентифікувати та протидіяти мові ворожнечі,	Вміння ідентифікувати прояви пропаганди, ботів і тролів, базові навички емоційного інтелекту, вміння ідентифікувати маніпуляції
Медійна компетентність			
Інформаційна грамотність	Цифрова безпека	Візуальна грамотність	<u>Інноваційність, розвиток креативності</u>
Вміння працювати з джерелами інформації, розуміння авторського права, вміння відрізнити факти від суджень	Розуміння цифрового сліду, навички особистої кібербезпеки, протидія кібербулінгу	Вміння аналізувати фото, лого, символи, постери, інфографіку, інші візуальні ряди	Вміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам, вміння використовувати медіа для соціального блага

Рис.2.1. Навички, що характеризують медійно-компетентну особистість.

Ми прийшли до думки, що кожному у сучасному світі бажано зареєструватися на вебінари, курси з медіаграмотності.

На таких заняттях можна отримати навички критично мислити; навчитись досліджувати джерела інформації, авторів публікацій та телеграм-каналів; отримати навички щодо створення самостійно контенту у соцмережах та навичок уникати блокування; навички протистояння та уникнення російській пропаганді. Саме ці навички і стали визначальними під час проведення дослідження, розробки основних критеріїв та рівнів сформованості навичок медійної грамотності під час війни у студентів спеціальності Дошкільна освіта. Нами були розроблені анкети (Додаток Б-2) для визначення таких показників та критеріїв сформованості медіаграмотності у здобувачів 4 курсу педагогічного факультету, спеціальності Дошкільна освіта.

Також нами були опрацьовані Освітньо-професійні програми підготовки спеціалістів даного напрямку та з'ясовано, що ОПП за 2021, 2022 роки освітня компонента, що була би направлена на формування медійної грамотності майбутнього вихователя відсутня.

Отже в результаті аналітичної роботи ми прийшли до висновку, що важливою складовою медійнограмотного педагога є здатність критично мислити, і це дало нам змогу визначити основні критерії та показники сформованості медійної грамотності вихователя у період воєнного стану.

Такими критеріями ми обрали: здатність досліджувати джерела інформації та розуміти термінологію; розпізнавання фейків, порівняння і протиставлення інформації; вміння оцінювати веб-сайти, навички протистояння та уникнення російській пропаганді.

2.3 Експериментальне дослідження педагогічних умов формування медійної грамотності майбутнього вихователя в умовах воєнного стану

Методика виконання педагогічного експериментального дослідження передбачала доведення передбачення, що сформульовано у гіпотезі, та за канонами наукових стратегій була поділено на ряд етапів: визначення мети експерименту відповідно до гіпотези, визначення бази проведення експерименту, визначення стандартизованих способів вимірювання та адекватної обробки результатів експерименту.

Важливою, на нашу думку, була інтерпретація та формулювання висновків, щодо впровадження результатів дослідження у практику роботи викладачів Херсонського державного університету. Спілкування відбувалося також через комунікацію з гарантами освітніх програм та стейкхолдерами спеціальності Дошкільна освіта.

На початковому етапі була організована зустріч зі здобувачами освіти та створена спільна група у телеграм каналі та вайбері, що допомогло провести опитування та створити гугл форми на яких здобувачі мали відповісти на певний ряд запитань. Запитання, що допомогли нам визначити початковий рівень медіаграмотності здобувачів освіти, та знання ними основної термінології наводимо у додатках (Б-1,Б -2).

Дослідження проходили студенти освітнього рівня «бакалавр» спеціальності Дошкільна освіта у кількості 16 осіб. Рами було отримано дозвіл гаранта освітньої програми на проведення експерименту та добровільну згоду здобувачів пройти опитування.

Студентам було запропоновано пройти онлайн тест на платформі гугл та визначитися з тлумаченням термінів та легких завдань на платформі телеграм каналу «По той бік новин». Мали спілкування з адміністратором каналу, та дозвіл на використання логотипу каналу у своїх опитуваннях.(Додаток Б-5) Студенти мали визначити фейкову інформацію, з'ясувати, що є маніпуляція у медіа (факт, фейк, дезінформація, прихована реклама, клікбейт) і як їх розрізнити. Для тестів ми використовували розроблені Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів IREX за

підтримки посольства США та посольства Великої Британії в Україні матеріали (Додатки Б-3, Б-4). Рівень обізнаності ми визначала за уніфікованою шкалою правильних відповідей та вмінням надавати аргументовану відповідь на питання, що стосуються медіаграмотності. Доступ до гугл форм можна знайти за лінком.

Результати тестування показали такий розподіл обізнаності студентів щодо вміння працювати з веб-сайтами, розпізнавання фейків, порівняння та протиставлення інформації(див.рис.2.2.)

Діаграма 2.1.

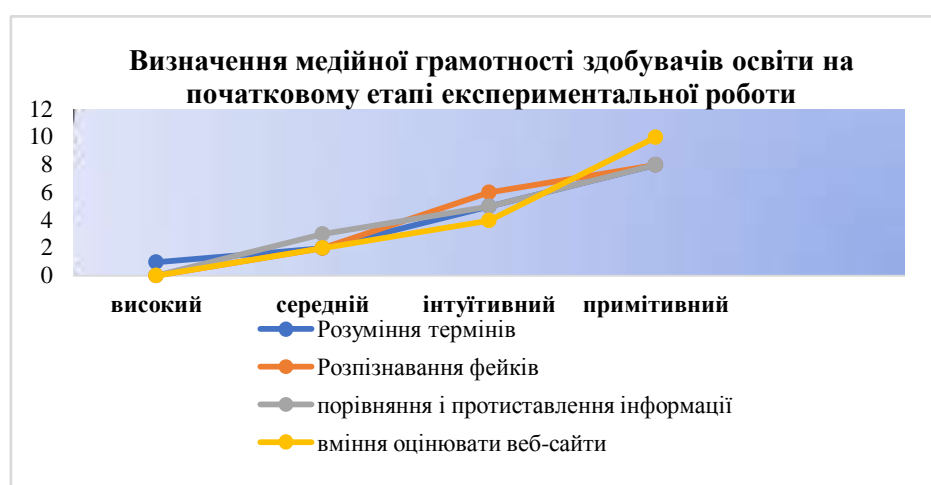

Рис.2.2. Визначення медійної грамотності здобувачів освіти на початковому етапі експериментальної роботи

Аналіз результатів початкового діагностування здобувачів освіти показав, що розуміння термінів, розпізнавання фейків, вміння порівнювати та протиставляти інформацію з різних сайтів притаманна тільки одиничній кількості студентів. Більшість не перевіряє інформацію, сприймає її емоційно і не здатна до критичного осмислення інформації. Кількість студентів, що розуміють медіа-терміни та можуть пояснити їх значення складає 6,25 %, на середньому та інтуїтивному рівні – 12,5% та 31%, відповідно, та на низькому (примітивному, побутовому) рівні -50%. Найгірші результати виявилися під час оцінки здобувачами освіти достовірності та безпечності інформації веб-ресурсів. Студенти достатньо обізнані з сайтами що мають освітній характер,

використовують освітянські сайти під час підготовки до занять, але помилково вважають що інформація, розміщена на сторінках інтернету має бути достовірною, не мають навичок, та не володіють техніками за допомогою яких можна оцінювати інтернет- джерела, мають прогалини у інформації щодо застосування безпеки на власних сторінках у соціальних мережах.

Педагогічними умовами, що здатні сприяти формуванню критичного мислення під час військової агресії у здобувачів освіти ми виділили такі:

- здатність критично мислити під час оцінки веб-ресурсів;
- володіння навичками дослідження різноманітних джерел інформації, публікацій та телеграм-каналів;
- знання індикаторів та технік оцінювання інформації інтернет ресурсів;
- навички протистояння пропаганді, щоб протидіяти їм під час військової агресії.

Саме тому загальною стратегією нашого дослідження ми обрали формування здатності до критичного мислення під час оцінки веб-ресурсів. Студентам було запропоновано тренінгові вправи за програмою IREX щодо визначення безпеки власних соціальних мереж, нашим головним завданням на цьому етапі було вмотивування студентів до самоосвіти у питаннях медіа-освіти, так як дистанційна форма навчання, військові дії, неможливість охопити студентів, що знаходилися на тимчасово окупованих територіях, але ми констатували зацікавленість студентів питаннями медіа освіти та поділилися з ними матеріалами, які ми отримували на вебінарах та курсах підвищення кваліфікації. Студенти отримали роздатковий матеріал (<https://filter.mkip.gov.ua/mara/>), доступ до матеріалу телеграм каналу по той бік новин (Додаток Б-6) та використовували знання отримані під час практики у закладах дошкільної освіти.

У травні місяці нами була проведена повторна перевірка рівня сформованості критеріїв медіаграмотності у студентів, майбутніх вихователів та проведено аналіз отриманих результатів. Кількість студентів що засвоїли терміни у медійній галузі збільшилась на високому рівні до 18,75 %. З примітивного та інтуїтивного рівня на високий перейшла значна кількість студентів та на низькому рівні залишилися тільки 5 студентів (31, 25%) порівняно з констатувальним експериментом позитивна динаміка з цього критерію складає 28,75. За критерієм «розпізнавання фейків» на примітивному рівні залишилося 31,25% респондентів, що у порівнянні менше уміння оцінювати сайти було, зменшилося на інтуїтивному рівні зменшилося з 6 респондентів (37,75%) до 3 (18,75%), на високому рівні збільшилася до 37,75% у порівнянні з констатувальним етапом, де цей показник дорівнював нулю. Можемо зробити висновок, що навіть невелика за об'ємом інформація, що мотивує студентів до розвитку своєї медійної грамотності здатна вплинути на цей процес у середовищі вищого навчального закладу та має бути реалізована у освітніх компонентах, вільного вибору.

Діаграма 2.1.

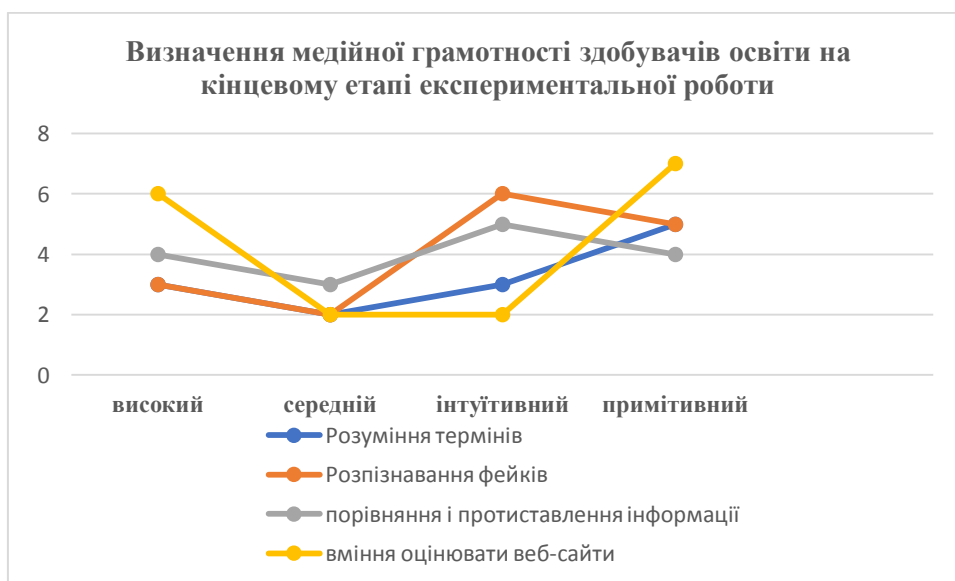

Рис. 2.3. Визначення медійної грамотності здобувачів освіти на кінцевому етапі експериментальної роботи

Наше дослідження довело сформульовану на початку роботи гіпотезу, розуміємо що похибка обрахувань в умовах війни та дистанційної освіти є суттєвою, але сподіваємося на включення в перелік освітніх компонент спеціальності Дошкільне виховання дисципліни, що формує медійну грамотність вихователя закладу дошкільної освіти.

Висновки

У процесі дослідження нами були виконані поставлені завдання, досягнута мета та підтверджена гіпотеза щодо педагогічної умови формування медійної грамотності майбутнього вихователя в умовах воєнного стану.

1. В результаті аналізу теоретичних основ формування медійної грамотності в освітньому процесі, було визначено її значення як складової особистості майбутнього вихователя. Проаналізувавши науково-педагогічну літературу, щодо сутності поняття, ми дійшли висновку, що єдиного тлумачення у наукових колах не існує. Цим питанням займалися низка відомих вчених, міжнародних організацій(ЮНЕСКО, Європейський союз) та інші. Погоджуємося з думкою, «...медіаграмотність — сукупність знань, навичок, рис стилю життя та умінь, що дозволяє людям аналізувати, критично сприймати потік інформації, оцінювати і створювати різноманітні повідомлення для різних типів медіа»(Антонова). Також, медіаграмотність передбачає вміння розуміти й аналізувати, як медіа функціонують у суспільстві та який вплив вони мають.

2. В результаті аналітичного дослідження медійної грамотності як явища та вивчення досвіду формування медійної грамотності в зарубіжних країнах ми прийшли до висновку, що це можливо за умови створення освітнього середовища, що мотивує здобувачів до самостійного підвищення рівня медійної грамотності та введення у програму освітньої компоненти обов'язкової або за вибором, що стане важливою умовою формування медійної грамотності здобувачів освіти.

3. Вивчення особливостей формування медійної грамотності майбутнього вихователя в умовах війни та дистанційної освіти привело нас до висновку, що месенджери та соціальні медіа на сьогоднішній день стали важливими каналами комунікації. Використання медіаосвітніх функцій у роботі вихователя передбачає взаємодію із сучасною медіасистемою; сприйняття інформації медіа під критичним кутом зору; розуміння

значущості медіа в житті людини. А це означає набуття належного рівня медіаграмотності. Медіаграмотність майбутніх вихователів варто формувати в процесі їхньої фахової підготовки. У цьому випадку медіаграмотність є не тільки компетенцією, але й частиною того, що утворює професійну культуру вихователя.

4. Наше передбачення знайшло відображення у гіпотезі дослідження що була підтверджена експериментальним шляхом. Педагогічними умовами формування медійної грамотності майбутніх вихователів під час військової агресії визначено:

- здатність критично мислити під час оцінки веб-ресурсів;
- володіння навичками дослідження різноманітних джерел інформації, публікацій та телеграм-каналів;
- знання індикаторів та технік оцінювання інформації інтернет ресурсів;
- навички протистояння ворожій пропаганді, щоб протидіяти їй під час військової агресії.

Нам були розроблені показники та критерії визначення рівня медійної грамотності майбутнього вихователя та використана методика коротких тренінгів для мотивації та формування навичок критичного розпізнавання інформації, аналізу веб-сайтів визначення фейків. Порівняння результатів констатувального та формувального етапів експерименту навіть в умовах війни та дистанційної освіти, довело, що така робота є необхідним елементом формування компетентного фахівця у галузі Дошкільної освіти з формування медійної грамотності є. Можемо зробити висновок, що навіть невелика за об'ємом інформація, що мотивує студентів до розвитку своєї медійної грамотності здатна вплинути на цей процес у середовищі вищого навчального закладу та має бути реалізована у освітніх компонентах, нормативного або вільного вибору.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт за результатами комплексного дослідження ГО «Детектор медіа». URL:<https://detector.media/infospace/article/210210/2023-04-18-indeks-mediagramotnosti-ukraintsiv-2020-2022-povna-versiya/>
2. Антонова Олена. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: дидактичні основи формування медіаграмотності в учнів початкової школи» для педагог. працівників /— Київ : Генеза, 2020. - 96 с.
3. Богомаз, Оксана Юріївна. Педагогічні умови формування медіаграмотності майбутніх учителів суспільствознавчих предметів у процесі професійної підготовки. Diss. 2022.
4. Дем'яненко Д.А., Борисенко Н.М. Медійна грамотність майбутнього вихователя як противага маніпуляційним тискам ворожої пропаганди. Abstracts of II International Scientific and Practical Conference. Bordeaux, France. Pp. 142-147. URL: <https://eu-conf.com/events/creation-of-new-ideas-of-learning-in-modern-conditions/>
5. Джон Генлі (Jon Henley) URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2866736-zurnalist-diznavsa-ak-finskihditejnavcaut-protistoati-dezinformacii.html>
6. Конструктор вправ. Збірник практичних завдань з інфомедійної грамотності, інтегрованої до фахової підготовки студентів-журналістів. Колектив авторів. Відп. ред. та упоряд. Будівська Г., Дуцик Д., Тараненко О. Київ: IREX, 2022. URL:https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2022/02/ld-e_cj_podcast-1.pdf
7. Кравчишина О.О. Медіаосвіта майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти : сучасний стан дослідженості проблеми / О. О. Кравчишина // Інноваційна педагогіка : наук. журн. - 2018. - Вип. 5. - С. 106-109.
8. Листопад, Олексій, and Ірина Мардарова. "Підготовка вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності."

Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету
60 (2022): С-99.

9. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Посібник для вчителя/
За ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О.Мокрогуза – К.: Центр вільної преси,
Академія української преси, 2016. — 201 с
10. Медіаграмотність під час війни: теорія, методика, інтерактив. Навчальний
посібник / Довженко О., Єгорова А., Іванова Т., Міський В., Потапова В.,
Юричко А. / за загал. ред. О. Волошенюк, В. Іванова. — К. : Академія
української преси, Центр вільної преси, 2023. — 68 с.
11. Медіакомпетентність : [Електронний ресурс] // Вікіпедія – вільна
енциклопедія. —
URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>
12. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник для студентів педагогічних
коледжів / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою
редакцією В. В. Різуна. — Київ: Центр Вільної Преси, 2014. — 6 с
13. Медіаосвіта соціальних педагогів / Автори-укладачі: Г. Я. Майборода, М.
М. Матвійчук. Навчально-методичний посібник. – Черкаси: ФОП
Гордієнко Є. І., 2014. – 90 с.
14. Месмер Лен, Анна-Катаріна, Олександр Заенлауб і Леоні Шульц.
«Джерело: Інтернет» Тестування цифрових новин та інформаційних
навичок населення Німеччини . Фонд нової відповідальності е. В., 2021.
URL:https://de.wikipedia.org/wiki/Medienkompetenz#Medienkompetenz_in_Deutschland
15. Найдьонова Л. А. and М. М. Слюсаревський. "Концепція впровадження
медіаосвіти в Україні (нова редакція)." Київ: Інститут соціальної та
політичної психології НАПН України (2016).

- URL:<https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontsepsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/>
16. Національний проект з медіаграмотності «ФІЛЬТР»: URL <https://filter.mkip.gov.ua/>
 17. Онкович Г. В. Професійно орієнтована медіаосвіта; з досвіду дистанційного навчання. – 2022 URL: <http://horizons.vpi.kpi.ua/article/view/264432/260550>
 18. Пангенте, Джон Дж., Баррі Дункан і Ніл Андерсен. «Частина друга: Запровадження медіаграмотності в школах: канадський досвід: прокладка». Запис педагогічного коледжу 107.13 (2005): 140-160. URL: <https://aml.ca/media-education-in-canada/>
 19. Плахта Д., Медіаосвітня вакцинація.
URL: <https://day.kyiv.ua/blog/polityka/mediaosvitnya-vaktsynatsiya>
 20. Приходькіна Н. О. Медіаосвіта учнів у шкільництві англomовних країн : монографія. — Київ ; Тернопіль : Крок, 2020. — 412 с.
 21. Реалізація концепції «Нова українська школа» у регіональних закладах післядипломної педагогічної освіти за 2020 – 2021 РОКИ: інф.методичний збірник. / За заг.ред. Клясен Н. Л. // Т. 1. Київ: ДНУ «ІМЗО». 2022. 347 с.
 22. Сайт вихователя Логвиненко Нелі Петрівни URL:<https://nelya-logvynenko.lebedyn.city/2023/03/02/mediagramotnist-uchasnykiv-osvitnoho-protsesu/>
 23. Урядовий портал: <https://www.kmu.gov.ua/news/bezpeka-u-kiberprostoripid-chas-onlain-navchannia-holovni-pravyla-dlia-ditei-ta-batkiv>
 24. Урядовий портал <https://mon.gov.ua/ua/news/distancijni-platформи-dlya-navchannya-samorozvitku-ta-otrimannya-dopomogi-j-perevirenoyi-informaciyi>
 25. Ходакова, Н. П. "Роль информационных технологий в организации предметно-пространственной среды образовательного учреждения." Гаудеамус 2 (22) (2013): 36-38.

26. Шейбе, С. Медіаграмотність. Критичне мислення у мультимедійному світі: підруч. для вчителя / С. Шейбе, Ф. Рогоу ; [пер. з англ. С. Дьома ; за заг. ред.: В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк]. – 2-ге вид., стер. – Київ : Акад. Укр. Преси : Центр Вільної Преси, 2017. – 319 с.
27. Шманатова А. С. Медіаосвіта та медіавпливи на аудиторію
URL:<https://er.dduvs.in.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6136/18.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
28. PISA: природничо-наукова грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко, С. А. Новікова; перекл. К. Є. Шумова. – К. : УЦОЯО, 2018. – 119 с.

Список закордонних авторів

29. Blank-Mathieu, Margarete. "Medienerziehung im Kindergarten. Aus: Armin Krenz (Hg.): Handbuch für ErzieherInnen in Krippe, Kindergarten, Vorschule und Hort. Neuausgabe. München: mvg-verlag, 40. Lieferung 2001."52-57.
URL:<https://www.kindergartenpaedagogik.de/fachartikel/bildungsbereiche-erziehungsfelder/medienerziehung-informationstechnische-bildung/1291/>
30. Dezuanni, M., Notley. T., Di Martino, L. (2021). Towards a National Strategy for Media Literacy. Research report. Australian Media Literacy Alliance.
URL:<https://medialiteracy.org.au/>
31. Hanna Tsvietkova, Olena Beskorsa and Liudmyla Pryimenko. Development of media education in Canada: a brief history.
URL:https://www.shsconferences.org/articles/shsconf/pdf/2020/03/shsconf_ichtml_2020_01001.pdf
32. Information and Media Literacy in Kindergarten /Sonja Gust von Loh , Maria Henkel// ECIL 2014, CCIS 492, 2014, pp. 253–254

33. JAVERIA SALMAN. One state is poised to teach media literacy starting in kindergarten [Электронный ресурс] // The Hechinger Report. – 2022. URL:<https://hechingerreport.org/one-state-is-poised-to-teach-media-literacy-starting-in-kindergarten/>
34. JIRÁK Jan, Šťastná Lucie, 2012: *K periodizaci vývoje mediální výchovy a mediálního vzdělání v českém prostředí v evropském kontextu*, Sborník Národního muzea v Praze, Řada C – Literární historie, sv. 57, 2012, čís. 4
35. Juszczuk-Rygałło J. O potrzebie rewitalizacji edukacji medialnej //Pedagogika. – 2016. – T. 25. – №. 2. – С. 131-143. URL:https://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/edukacja_medialna_P_K_IFAP_stanowisko_1.pdf
36. Lauraine Langreo. A Media Literacy Requirement That Starts in Kindergarten? New Jersey May Start the Trend// : Education Week электронный ресурс URL:<https://www.edweek.org/teaching-learning/a-media-literacy-requirement-that-starts-in-kindergarten-new-jersey-may-start-the-trend/2022/11>
37. Medienkompetenz KITAS NRV/ Sabine Eder, Anke Lehmann, André Lenich, Susanne Roboom, Gerhard Seiler, Johannes Wentzel
38. Saniya Khan. How To Teach Media Literacy To Kids // : EdTechReview электронный журнал URL:<https://www.edtechreview.in/trends-insights/insights/how-to-teach-media-literacy-to-kids/#model-media-literacy>
39. The New London Group. A pedagogy of multiliteracies: designing social futures I The New London Group II Harvard Educational Review.– 1996. – № 66(1).– P. 60 – 92.
40. Tyner, R. (1999). New directions for media education in the United States. Paper presented at the UNESCO international conference in Vienna: 186-187.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А.

Результати апробації дослідження.

Додаток А -1.

Сертифікат участі у «The II International Scientific and Practical Conference «Creation of new ideas of learning in modern conditions», September 25-27, 2023, Bordeaux, France. 296 p.

На Урок
освітній проєкт

ТОВ «На Урок»
ЄДРПОУ 41991148 (КВЕД 85.59)

СВІДОЦТВО

№ В905-4721885

підтверджує, що
Дем'яненко Дарія

дистанційно підвищив (-ла) кваліфікацію під час
вебінару «Цифрова грамотність в епоху штучного
інтелекту: що потрібно знати вчителю»

за напрямками «Наскрізні навички», «ІКТ», «НУШ»,
«Практичні прийоми»
(тривалість 2 години / 0,06 кредиту ЄКТС)

та набув (-ла) таких компетентностей, передбачених
стандартами освіти: професійні,
інформаційно-комунікаційна, навчання впродовж
життя, цифрова

веб-адреса сторінки вебінару:
<https://naurok.com.ua/webinar/link/905>

QR-код для перевірки свідцтва

Автор вебінару:
Цукор Любов
Директор ТОВ «На Урок»
Перепелиця Д.О.
18.08.2023

Свідцтво відповідає вимогам постанови КМУ від 21.08.2019 №800
зі змінами, внесеними згідно з постановою КМУ №1133 від 27.12.2019

Додаток Б-1.

Глосарій основних понять та термінів

Термін	Тлумачення	Джерело
Медіа	Вебсайти або інші джерела інформації, що передають, зберігають та відтворюють інформацію, що впливає на громадську думку.	https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/slovnyk.pdf
Медіаграмотність	сукупність знань, навичок та умінь, що дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати і створювати різноманітні повідомлення для різних типів медіа. Окрім того, медіаграмотність передбачає вміння розуміти й аналізувати, як медіа функціонують у суспільстві та який вплив вони мають.	https://msu.edu.ua/library/mediagramotnist-korysni-materialy/
Медіапедагогіка (нім. Medienpädagogik)	Включає в себе дослідження в галузі освіти, засобів масової соціалізації	Wikipedia
Процес медіаосвіти	Це швидше діалог, ніж дискусія. Отже, медіаосвіта розвиває відкритіших і демократичніших педагогів, вона спрямована переважно на групове навчання.	Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник для студентів педагогічних коледжів / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різуна. — Київ: Центр Вільної Преси, 2014. — 431 с.
Інформаційна грамотність	Вміння знаходити потрібну інформацію й використовувати її.	https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/slovnyk.pdf
Бот	Автономна програма, що виконує певні закладені у свій код задачі. Ботами можуть бути сторінки у соцмережах. Вони закодовані на реагування або публікацію певного контенту.	https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/slovnyk.pdf
Критичне мислення	Здатність мислити раціонально, знаходити логічні зв'язки між ідеями, оцінювати ситуацію з різних боків і на основі цієї оцінки формувати судження.	https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/slovnyk.pdf
Особисті дані	Відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу (користувача), яка може бути конкретно ідентифікована	https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/slovnyk.pdf
Першоджерело	Джерело інформації, де вона	https://filter.mkip.gov.ua/wp-

	з'явилася вперше: може бути оригінальним документом; або складений рукою безпосереднього учасника опис подій; початкове джерело, де інформація з'явилася вперше.	content/uploads/2022/10/slovnyk.pdf
Пропаганда	Систематично керована діяльність, що зазвичай складається з різних маніпулятивних інструментів, наративів і має на меті змінити думку суспільства та окремої людини у вигідних комусь напрямках.	https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/slovnyk.pdf
Фейк	Це фальшива, часто сенсаційна інформація, розповсюджена під виглядом новин. Несправжня новина (а не неправдива).	https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/slovnyk.pdf
Фільтрувати	Перевіряти за якістю та сортувати інформацію навколо себе.	https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/slovnyk.pdf

Додаток Б-2

Анкета 1.

Вміння досліджувати джерела інформації та розрізняти небезпеку у соцмережах.

1. Ви отримуєте інформацію в медіа:

- а) з одного джерела, якому ви довіряєте і який краще розкриває те, що відбувається;
- б) з кількох джерел.

2. Скільки приблизно часу на добу ви проводите в інтернеті:

- а) не користуюся або користуюся до 30 хв.;
- б) від 30 хвилин до 1,5 години;
- в) від 1,5 до 3 годин;
- д) залежно від ситуації, якщо треба зібрати інформацію, працюю, поки не закінчу.

3. В інтернеті ви найчастіше

- а) слухаєте музику, дивіться фільми;
- б) читаєте новини, книги, збираєте професійну інформацію;
- в). спілкуєтеся з друзями.

4. Медіаграмотність - це

- а) здатність людини критично оцінювати і перевіряти інформацію, що надходить до неї;
- б) здатність людини до сприйняття («читання») інтерпретацій, створення і передачі медіатекстів різних видів і жанрів;
- в) сукупність навичок і умінь, які дозволяють людям аналізувати, оцінювати і створювати повідомлення в різних видах медіа, жанрах і формах;
- г) здатність людини розбиратися в технічних параметрах інформаційно комп'ютерних засобів різного рівня складності.

5.Продовжіть фразу «Маніпулятивний вплив медіа - це ...»

- а) система способів і прийомів аудіо та візуального монтажу;
- б) система маніпуляцій при створенні медіапродуктів і використанні інформаційних технологій;
- в) система способів і прийомів впливу на свідомість аудиторії з метою нав'язування будь-яких ідей або введення в оману.

7. В якій з наведених фраз міститься помилка?

- а) всі медіа відображають точку зору влади на події, що відбуваються;
- б) аудіовізуальне мислення - творча діяльність, заснована на емоційному співвіднесенні смислових і образних узагальнень частин екранного тексту;
- в) критичне мислення - це система суджень, яка використовується для аналізу речей і подій з метою коректно обґрунтовувати, оцінювати і застосовувати отримані результати до ситуацій і проблем.

8. Яке з наведених слів не стосується медіаграмотності?

- а) репрезентація;
- б) аудиторія;
- в) фактчекінг;

- г) медіана;
- д) інформація.

9. Більшість медіа в Україні

- а) перебувають у власності олігархів;
- б) перебувають у власності держави;
- в) перебувають у власності бізнесу.

11. Контроль держави над публічним проявом думки або творчості. Як це називається?

- а) реклама;
- б) маніпуляція;
- в) пропаганда;
- г) цензура;
- д) самоцензура;
- е) джінса;
- ж) фейкові новини.

12. Проплачений матеріал, прихована реклама. Як це називається?

- а) реклама;
- б) маніпуляція;
- в) пропаганда;
- г) цензура;
- д) самоцензура;
- е) джінса;
- ж) фейкові новини.

13. Чи відомо вам про спонсорвані / проплачені матеріали в медіа, а також про приховану рекламу, яка подається під виглядом новин?

- а) так;
- б) ні.

14. Як би ви оцінили довіру до медіа в Україні за останні роки?

- а) довіра до медіа зросла;
- б) довіра не змінилася;
- в) довіра зменшилась;
- г) не знаю.

15. Хто найбільше впливає на те, що виходить в ефір новин місцевого телебачення?

- а) окремі журналісти;
- б) політики;
- в) власник;
- г) редактор;
- д) не знаю.

16. Виберіть характеристики, які можна віднести до пропаганди

- а) апелює до емоцій з метою нав'язати свою думку;
- б) метою є інформувати, пояснити, але не пропонувати рішення;
- в) надає інформацію та знання;
- г) апелює до фактів.

17. Чи стежите ви за інформацією, що стосується споживання медіа та спілкування в соціальних мережах?

- а) інколи;
- б) так, постійно;
- в) ніколи.

18. Щоб ви перевірили у перш чергу, якби запідозрили, що пост у соціальних мережах є фейком?

- а) кількість тих, хто поділився цим постом;
- б) кількість коментарів до посту;
- в) я перевірю, чи поділилися мої друзі цим постом;
- г) простежив би джерело інформації.

19. Що з наведених тверджень може бути маркером для визначення фейкової новини на телебаченні?

- а) це екстрені новини;
- б) згадуються назви міст і людей, про яких ви раніше не знали;
- в) розбіжність відео / зображення зі словами журналіста;
- г) неможливо визначити фейкові новини.

20. Чи брали ви коли-небудь участь у тренінгах з медіаграмотності, відвідували якісь курси, лекції на цю тему?

- а) так, відвідував і не раз;
- б) один раз;
- в) ніколи.

Додаток Б-3

Дидактичні матеріали тренінгу

Вправа: 1.«Соціальні Мережі і я»

Мета вправи Переконати учасників в тому, що тотальне захоплення віртуальною комунікацією, а саме «просиджування» в соціальних мережах, позбавляє їх можливості власного особистісного розвитку і вдосконалення. Сформувати навички життєвого таймінгу, цілепокладання, безпечного взаємодії в мережі.

Тривалість:30 хв.

ми вже говорили про те, які наслідки тягне за собою захоплення гаджетами і віртуальним спілкуванням у соціальних мережах. Справді, при всіх позитивних моментах, які принесла в наше життя ера web 2:0 або ера інтернету, все-таки захоплення ним, крім втоми мозку і можливості підпасти під маніпуляції, краде наш час, знецінює наше життя, створює ілюзію повноцінного спілкування і гармонійних відносин.

Ведучий готує чотири сторінки для фліпчарта з питаннями про думки учасників тренінгу щодо Facebook, Instagram та інших соціальних мереж, розвішуючи їх у різних частинах кімнати.

- Чому я користуюся соціальними мережами?

- Що я найбільше люблю читати в них?

- Яким контентом / вмістом я ділюся?

- Що мені не подобається в соціальних мережах?

Учасникам треба відповісти на кожне запитання, але ні з ким не обговорювати свої відповіді.

- Як ви вирішуєте, чи додавати до друзів якогось користувача чи ні? Чи всі друзі вам справді знайомі?

- Як часто ви буваєте в соціальних мережах?

- Як ви вважаєте, чи можна за постами у Фейсбуці чи в інших мережах діагностувати особистість людини, визначити його характеристики?

- Чи хотіли б ви, щоб про вас складали свою думку малознайомі вам люди? Чи заклопотані ви тим, щоб ваші друзі ставили лайки під вашими постами? Навіщо вони вам потрібні? Що ви відчуваєте?

- Чи завжди сприяють комунікації в мережах взаєморозумінню з іншими людьми? В яких випадках не сприяють?

- Чи бувало з вами, що через необережні висловлювання на сторінках соціальних мереж, ви втрачали симпатію своїх друзів? Чи це завдавало шкоди вашим цілям і інтересам?

- Як часто ви розміщуєте інформацію особистого характеру в мережах (куди поїхали, коли повернетесь, де зараз ваші рідні /близькі, де і ким вони працюють тощо)?

- Чи маєте ви відчуття повноцінного і щирого спілкування після серфінгу в соціальних мережах?

Вправа 2.Перевірка профілю: людина чи бот

У соціальних мережах зареєстровані сотні тисяч підроблених профілів, створених для збирання інформації, провокацій, поширення різних меседжів. Наприклад, для впливу на політичні вподобання або для поширення панічних настроїв.

Завдання:

Подивіться список своїх друзів у мережі і знайдіть того, кого ви ніколи не зустрічали в мережі і нічого не знаєте про нього. Чому ви додали цю людину до своїх друзів? Чи перевіряєте ви профіль людини, перш ніж додати її до друзів? Деякий вміст вашого профілю можуть бачити друзі друзів. Адже це люди, з якими у вас немає зв'язків у соціальній мережі. Чи впевнені ви, що ваші друзі не додали собі до контактів незнайомця зі шкідливими намірами?

Відкрийте профіль незнайомця в соцмережі і заповніть таблицю. Чим більше відповідей “Так”, тим більші шанси, що перед вами –нежива людина. Тобто обліковий запис, створений третьою особою.

ОСНОВНІ ОЗНАКИ СТОРІНКИ-БОТА:

- 🔍 Немає фотографії профілю або вона фейкова.
- 🔍 «Позичене» або вигадане ім'я/псевдонім.
- 🔍 Немає особистих фотографій та відео.
- 🔍 Не вказані або майже не вказані родичі, місце навчання, проживання, чекіни.
- 🔍 Майже немає друзів, а ті, які є, - або теж схожі на ботів, або публічні особи, які можуть додавати в друзі будь-кого, не будучи особисто знайомими.
- 🔍 Немає власних публікацій на сторінці, а є лише перепости чужих записів.
- 🔍 Пише коментарі під чужими публікаціями, які дуже схожі на тексти коментарів інших ботів.
- 🔍 Не відповідає на приватні повідомлення.

Інтерактивна мапа перевірених джерел інформації

Мапа перевірених джерел URL: <https://filter.mkp.gov.ua/mapa/>

Логотип, запропонований телеграм каналом «По той бік новин» для проведення медійного просвітництва

Матеріали щодо визначення фейків (телеграм канал «По той бік новин»)

по той бік новин

Вірю! Не вірю!

1. На Землі є так звані «блакитні зони», де люди живуть довше за мешканців інших регіонів. Там зареєстрована найбільша кількість довгожителів — тих, кому перевищило за 100. Науковці пояснюють, що цьому сприяють дієта та харчові звички.
2. В Україні офіційно дозволили писати слово «осія» з маленької букви.
3. У Македонії з'явився у продажу вишневий пиріг, що може містити кісточку російських немовлят.
4. Планету Марс стародавні римляни назвали на честь бога війни через її криваво-червоний колір.
5. Терористи Хамас знищили ізраїльський танк Merkava зі зброї, яку їм продали українці.
6. Курс гривні стрімко падає, тому поки він геть не обвалився, українці масово кинулися скуповувати долари.
7. Поширення фото українських військовополонених у соцмережах допоможе їхнім родинам упізнати їх.
8. Відомий підслоджувач, цукрозаміник аспартам викликає рак і погіршує розумові здібності.
9. На Троєщині в Києві з'явився новий стінопис - озброєний військовослужбовець у повний зріст на 16 поверхві. Він зображений на останньому будинку міста, далі — поле та ліс. Мурал переосмислює фразеологізм «моя хата скраєм» і надає йому нове значення.
10. Люди при купівлі товару звертають увагу на ліві цифри, ігноруючи при цьому праві — для нас 599 здається меншим числом, ніж 600, хоча різниця всього лише в одиницю.
11. В Україні військовозобов'язаним почали блокувати банківські картки. Такі заходи вживають за неяку до ТЦК по повістці, яку ви можете навіть не отримати.

НЕ ВІРЮ НА СЛОВО

по той бік новин

Вірю! Не вірю!

1. На Землі є так звані «блакитні зони», де люди живуть довше за мешканців інших регіонів. Там зареєстрована найбільша кількість довгожителів — тих, кому перевищило за 100. Науковці пояснюють, що цьому сприяють дієта та харчові звички.
2. В Україні офіційно дозволили писати слово «осія» з маленької букви.
3. У Македонії з'явився у продажу вишневий пиріг, що може містити кісточку російських немовлят.
4. Планету Марс стародавні римляни назвали на честь бога війни через її криваво-червоний колір.
5. Терористи Хамас знищили ізраїльський танк Merkava зі зброї, яку їм продали українці.
6. Курс гривні стрімко падає, тому поки він геть не обвалився, українці масово кинулися скуповувати долари.
7. Поширення фото українських військовополонених у соцмережах допоможе їхнім родинам упізнати їх.
8. Відомий підслоджувач, цукрозаміник аспартам викликає рак і погіршує розумові здібності.
9. На Троєщині в Києві з'явився новий стінопис - озброєний військовослужбовець у повний зріст на 16 поверхві. Він зображений на останньому будинку міста, далі — поле та ліс. Мурал переосмислює фразеологізм «моя хата скраєм» і надає йому нове значення.
10. Люди при купівлі товару звертають увагу на ліві цифри, ігноруючи при цьому праві — для нас 599 здається меншим числом, ніж 600, хоча різниця всього лише в одиницю.
11. В Україні військовозобов'язаним почали блокувати банківські картки. Такі заходи вживають за неяку до ТЦК по повістці, яку ви можете навіть не отримати.

НЕ ВІРЮ НА СЛОВО

Скріншот сторінки телеграм-каналу «По той бік новин»